

KÖZMŰVELŐDÉS

POLITIKAI, TÁRSADALMI ÉS SZÉPIRODALMI KATHOLIKUS HETILAP.

Felelős szerkesztő: Soóthy Gyula.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek az egyházmegyei pénztár (Gyulafehérvár vár) címére, reklamációk pedig a kiadóhivatálnak (Papp György) küldendők.

Megjelenik minden csütörtökön.

Az előfizetés díjai:	
Egész évre	— — — — — 8 Kor
Félévre	— — — — — 4
Negyedévre	— — — — — 2
— Hirdetések díjszabás szerint. —	

Státusi tanáraink és igazgatóink szerepe autonómiánk szervezetében.

Pál Antal, tanáregyesületi elnök megnyitó beszéde a gyulafehérvári tanári kongresszuson. *)

Engedjek meg, hogy jelen alkalommal egy kissé tán szokatlan témával foglalkozom megnyitó szavaimban, amely egyesületünk közvetlen céljával látszólag kevésbé függ össze.

Szólni akarok ugyanis státusunk tanáraink s igazgatóinak az autonómia szervezetében való szerepéről és képviselőiről.

A tárgy azonban még sem esik oly messze tőlünk, hogy avval ne foglalkozhatnánk, sőt meggyőződéseim szerint nagyon is közelről érinti mindnyájunk érdekét, akik mint tanárok s igazgatók az önkormányzattal bíró erdélyi-gyulafehérvári gimnáziumaiban működünk s ennél fogva legalább mireánk nevezve nagyon fontosnak mondható.

Azt akarom megvizsgálni, mennyiben érvényesülünk, hogy allunk mi tanárok, (úgy is mondhatnám gimnáziumok) az autonómia szervezetében való részesedés tekintetében, illetőleg mennyi befolyás jut nekünk a mai gyakorlat szerint az önkormányzatban s ez megfelel-e a a nagyfontosságú érdekeknek, melyek állásunk-

*) Közérdekű jelentőségénél fogva egész terjedelmében hozzuk.

hoz vannak kötvé s annak a szervezetnek, mely a gimnázium életében nyer kifejezést.

Előre is kijelentem, hogy én ezekre a kérdésekre csak nemleges választ adhatok.

Nézünk csak a dolgot közelebbről.

Az autonómia természete úgy hozza magával, hogy a körébe tartozók maguk intézzék ügyeiket, illetőleg szervezetük megfelelő arányában, egyenlő befolyást gyakoroljanak azoknak intézésebe.

És ez, más testületeket tekintve, valóban érvényesül is. Hogy mást ne említsek, ott vannak növelő intézeteink. Mindenikének igazgatója, régebben ősidők óta, igen helyesen, a dolog természeténél fogva, a szervezeti szabályok előírása és a gyakorlat szerint, tagja a statusgyűlésnek. Hiszen oly fontos állás ez s oly kézenfekvő dolog, hogy az intézet ügyeiben az ő szava, az ő tanácsa nem nélkülözhető, hogy az volna visszás, ha mellőznék s esetleg más-tól kellene értesítést szerezni a közgyűlésnek az ő közvetlen vezetése alatt álló intézeti dolgokról, melyekbe senkinek sem lehet oly mély, mert közvetlen belepillantása, mint neki.

Igy van az a hitéleti ügyekkel a lekipásztorság terén működőknél. A kerület feje, az esperes mindenkor a státusgyűlés tagjai közt szerepel, bár mellette a kerületet még külön képviselik egyháziak és világiak. Szóval, a gyakorlatban kifejlődött szervezeti szabályok gon-

doskodnak a többi testületek szabályszerű képviselőtől s minden szervnek megadják a neki megfelelő befolyást a státusgyűlésben s az igazgatótanácsban.

Egyedül a gimnáziumok, illetőleg a tanárok azok, akiknek nem megfelelő az önkormányzatban való részesedésük.

A mai gyakorlat szerint ugyanis az igazgató, mint ilyen, állásánál fogva nem tagja a státusgyűlésnek. Mint a tanártestületből ennek képviselőjéül választott tag, vagy — ha pap — más címen, t. i. mint szentszéki tanácsos bekerülhet, de mint igazgató ki van zárva onnan.

Ugyanis a gyakorlat szerint az a szabály érvényesül, hogy a középiskolák 1—1 képviselőt küldenek a gyűlésbe, aki nem okvetetlenül az igazgató kell, hogy legyen, mint volt is rá eset s így az intézetet nem az arra hivatott egyen képviselte.

Pedig itt is úgy hozza a dolog természete, hogy a hivatalfő, az intézet összes ügyeire felelős álljon ott, hol bármely pillanatban bármely tag, bármely ügyben kérdőre vonhatja az ügyek vezetéseért, vagy állásáért.

Ha már most okát keressük e — legalább is sajátágos — helyzetnek, úgy gondolom, — az egészet tán egyszerű tévedésnek, figyelmetlenségnek kell tekintenünk vagy minden célzatosság kizárásával csupán autonómiánk sajátágos fejlődésének kifolyásául szükséges elfo-

TÁRCA.

Oltáregyleti kiállítás.

Alkalomszerűen olvasom Kempis Tamásnak „Krisztus követéséről” írt könyvében: „Te a szívnek érzelmét adsz, hogy mindenképp jól gondolkozzék és mindenképpen téged áldjon, lehetetlen is valamiben sokáig örömet lelmi nálad nélkül, hanem hogy kedvét és örömet találja benne, mulhatatlanul szükséges, hogy a te kegyelmed zománca ekesítse s a te bölcseséged sava izesítse.”

Úgyebár, szebbet és jobbat nem is mondhatnánk az oltáregyletről és annak minden egyes buzgó, munkálkodó tagjáról, mint azt, hogy a jó Isten kegyelmének zománca ekesítette és bölcseségének sava izesítette munkájukat.

Fáradhatatlan buzgalommal, ernyedetlen szorgalommal dolgoztak mindannyian azért, hogy a gyulafehérvári oltáregylet husvéti kiállítása szép, fényes és nevének megfelelően méltó legyen.

Nemesebb, magasabb hivatást nem is választhattak volna maguknak asszonyaink és leányaink, mint az Isten templomának szépítését, oltárainak díszítését.

A nagy kalapok, szűk- és nadrágszoknyák világában, mikor a feltűnési viselkedéstől és nagyvilági hóborttól már-már kivették egyik-egyiküket magukat asszonyi mivoltukból és farsangi bohócok módjára sétat tesznek a korzókön, jól esik látnunk, hogy a mi asszonyaink és leányaink mennyire mások, mennyire különbek a többiekénél és szívet-lelket egyaránt nemesítő munkával foglalkozván, kedves és tetsző eszedet végeznek Isten előtt.

Kegyelmes Püspök Atyánk áldása után megnyílt a nagyközönség előtt az oltáregyletnek az Irgalmas nővérek intézeti helyiségében elhelyezett kiállítása.

A belépőre mindjárt kezdetben jó benyomást tesz az összhangzóan egybeállított és szakértői kézre valló elrendezés, ami az irgalmas nővérek páratlan és a maga nemében ritka ügyességét igazolja.

Egész miseruhák, szebbnél-szebb álbák, az istentisztelethez szükséges arany és ezüst tárgyak, megszámlálhatatlan sokaságú himzés,

csipke, mind-mind hirdetői annak, hogy a gyulafehérvári Oltáregylet intézősége és annak minden egyes tagja egyenként és összesen véve az egylet iránt érzett szeretetétől áthatva és vezéreltetve szépet és fenségest produkált.

Úgy gondolom, hogy mikor a zakatoló varrógép avagy a himző asztal mellett ültek, munkájukba beletették szívüknél minden jószágát, Ő iránti szeretetüknél minden érzelmét s így kedvet és örömet leltek munkájukban.

Nem akarom sorra venni és névszerint ide írni mindazokat, kik sokat, nagyon sokat dolgoztak, nem akarom ide írni azokat, kik adományaikkal járultak hozzá a kiállítás sikeréhez, hiszen jutalmukat megkapják Attól, ki munkájukat vezérelte és szíveiket a nemes ügy iránt lelkesítette.

Remélhetőleg két év múlva ismét alkalmunk lesz az Oltáregylet kiállításában gyönyörködni s nem fogják elfelejteni jó hölgyeink a szívhez szép szelidén szóló Igét:

„Azért mindent szelnek eresztve, igyekezzél Teremtődnek mindvégig kedvében járni, hogy igaz boldogságot érlessz.”

gadunk. Másfelől annak a bizonytalanságnak eredménye, mely az országos autonómia szervezésének fennakadása miatt nálunk is gátotha, hogy írásbeli, alapszabályszerűleg rendezett végleges állapotok létesülhessenek. Hisz ismeretes, hogy státusgyűléseink mennyire szívükön viselték az egész országára kiterjedő autonómia létesítését, melynek keretében a magunkét is elhelyeztük s folytonosan sürgették azt az illetékes helyen s ezért, bár több ízben szerkesztettek szervezeti szabályokat, így legfőképp 1848-ban s később 1868-ban, még sem tudták az evitvényekben át huzódó országos autonómia miatt a szervezeti szabályok legfelsőbb helyen való elfogadását kieszközölni s még jelenleg is egy szervező bizottság van már évek óta állandó permanenciában, melynek feladata volna a végleges szervezeti szabályok kidolgozása.

S éppen ez az utóbbi körülmény is egyik oka, hogy szükségesnek tartottam jelenleg e kérdést itt előhozni, hogy lehetőleg mozdítsunk meg mindent teljesebb képviselletsünk érdekében. És ezt annál több reményrel teszem, mert az előbb csak futólag említett szervezeti szabálytervezetekben már megvillan a gondolat az igazgatóknak státusgyűlési tagságáról.

Vegyük csak rendre a tervezeteket.

Az 1848-i az illetékesek felsorolásában felsorolja a középtanodák egy-egy képviselőjét, még pedig az egyházi rendből meghívandók sorozatában, de az igazgatókat, mint ilyeneket külön nem említi fel, holott a főnevelőintézetek igazgatói már ott szerepelnek.

Enek a mellőzésnek azonban igen egyszerűen az lehet az oka, hogy gimnáziumaink szervezete egészen más volt az igazgatók tekintetében is, mint a milyen jelenleg. Intézetek ugyanis csaknem valamennyien szervezeteik vezetése alatt álló, szervezeti iskolák voltak eredetileg s csak lassankint alakultak át jelenlegi szervezetiüké. A szóban forgó időben az igazgatók nem is voltak okvetlenül tanárok. Így itt Gyulafehérvárt egy kanonok állott az intézet élén s végezte az igazgatói teendőket, ki egyszersmind városi plébános és főnevelőintézeti regens is volt, Brassóban és Székelyudvarhelyen szintén a plébános Kovács Antal, Csíksomlyón a házfőnök.

Ezek tehát a mellekesen folytatott gimnáziumi igazgatóságon kívül betöltött más rendszeres állásuknál fogja tagjai lévén már a státusgyűlésnek, nem is volt szükséges őket külön felemlíteni s azt se tartották szükségesnek, hogy külön nem létező állást (az igazgatóit) a tervezetbe külön is felemlítsenek.

Az 1868. febr. 9-re összehívott státusgyűlés azonban már figyelemmel tartja az igazgatásban történt lényeges változásokat s a szervezeti szabályok IV. fejezetében a 26. §. a) pontja alatt státusgyűlés tagjai között felsorolja a főgimnáziumok igazgatóit, b) alatt e mellett a gimnáziumok egy-egy tanár képviselőit is. Még pedig a világi rendből meghívandók sorában és a 35. §-ban még külön is intézkedik a fő- és al-gimnáziumok tanári képviselőjének megválasztásáról is. Azonban ez a tervezet nem érvényesült, hanem továbbra is maradt az akkori joggyakorlat s még mai nap is ez van érvényben, hogy a gimnáziumok a maguk kebléből egy tagot küldenek a státusgyűlésbe. Ha az igazgató regens, vagy más egyházi — újabban rendszeren szentszéki tanácsosi — címen jogosult már, akkor egy

rendes tanárt szokás választani, különben rendszeren őt küldik oda.

Azokban világi igazgatóknál az az eset is lehetséges, hogy tényleg nem lehetnek tagjai a státusgyűlésnek, mert igazgatói kinevezéskor már más van megválasztva oda.

Ez az egyik kérdést illetőleg. Azt hiszem, senki sincs, ki ez állapotot helyesebbé s ne kívánna, hogy az igazgató, mint ilyen, ki az egész intézet élén áll, mindenért felelős, jövőre mint ilyen, felvétsék a meghívandók sorába.

Meg fontosabb s szerintem tarthatatlanabb az állapot, hogy az igazgatótanácsnak (az 1848-ban beváltott két tag óta egyáltalán) nincs egy középiskolai tanár, vagy igazgató tagja sem.

Ez a visszásság már régebben alkalmat adott a kérdés megbeszélésére. Az 1884. évi státusgyűlésen, hol kétféle vélemény nyilvánított meg. Voltak, kik élelileg kiakarták zárni az igazgatótanácsból a tanárokat, illetve az igazgatókat is azon okból, mert a vélemény védőinek felfogása szerint, ott a tanárok ügyeit is tárgyalják, már pedig — szerintük — az érdekeltek ügyei elintézésében nem vehetnek részt. Érdekes! Mintha az autonómia nem azért volna önkormányzat, hogy önmagunk kormányozzuk magunkat s intézzük ügyeinket, hanem mások. S ámbar e szűkebbül felfogással szemben, mely a tanári munkát szereti lekiécsinyelni, személyt valamelyes alsóbbrendű lénynek, bizonyos nemű jól megfizetett alkalmazottnak, egyszerű hivatali alárendelt személynek tekinteni, ámbar, mondom, a közgyűlés az igazgatótanács részére 1873-ban kiadott utasításra való hivatkozással úgy döntött, hogy „minden tagja a státusgyűlésnek beválasztható az igazgatótanácsba”, tehát a tanárok is, de a valóságban mégis csak maradt a régi állapot, hogy bizon az állandó ügyeket mellett sem sikerült oda egyetlen tanárt, vagy igazgatót sem beválasztani. Miért?...

Pedig még fontosabb és szükségesebb ránk tanárookra nézve, hogy ebben a testületben is képviselve legyünk.

Hiszen annyi intelligenciánk, annyi hozzáértésünk csak van, s annyi érdekünk forgó szóban ennek a szervnek a működésében, hogy a tisztán gimnáziumi ügyekben szükséges szakismeret révén is helyet kérhetünk magunknak e döntő befolyású testületben. Hiszen itt fordulnak meg és intéződnék a szoros értelemben vett összes tan- és nevelésiügyi kérdések mellett anyagi dolgaink is.

S bár mindég a legnagyobb jóakaratot tapasztaltuk mindkét pontot illetőleg, de azt hiszem minket illetőleg dicsekvés és a hatóságra nézve sértés nélkül mondhatom, hogy az ügyeket igazán közvetlenül, még is csak nekünk kell jobban ismernünk, kik azokkal hivatáshoz tartólag foglalkozunk. Ezt a státus ösi oszlopos tagja a tudós Farkas Lajos 1884-ben nem szégyelte kifejezni a nyílt ülésben, midőn azt mondta, hogy a tanárok beválasztása az igazgatótanácsba azért is szükséges, mert „a tanügyi információk akárhányszor egyoldaltúak s ilyen esetekben csak a tanárok adatainak kellő felhasználását.”

Ha ez áll a szoros értelemben vett nevelés, oktatás és vezetés kérdésében, még sokkal szükségesebb az anyagi miatt. Hiszen akárhányszor károsan tapasztaljuk, hogy az anyagi érdekeink, mily nehezen, s nem egyszer nem is egészen megfelelő módon jutnak dűlőre. Szüksé-

gesnek tartom ismételné, hogy ezt nem vádaskodásképen s nem ama testület iránti költeles tisztelet hiánya, hanem az élet nehezége váltja ki belőlem és azt is mondhatom: mindnyájunktól.

Mert átlátjuk jól és meg tudjuk érteni, hogy az igazgató tanács teendői közt a mi ügyünk csak egy kis részlet, hogy százele jogi, gazdasági, egyházi, elemi iskolai stb. szükségletekről kell intézkedni s így a tisztán tanári dolgokat nem tarthatja folytonosan evidenciában és soron s azért esik meg, hogy egyes, minket igen érzékenyen érintő ügyek igen sokáig késnek a miniszteriumban elintézetlenül.

Mily egészen másképp lenne, ha egy tanár is volna az igazgatótanácsban. Ez mindég evidenciában tartana a szoroson középiskolai s tanári ügyeket, s időnként megtalálna a sürgetés módját, a nélkül, hogy az igazgatótanácsot tulajdonosan igénybe vennék a középiskolát és személyzetet illető kérdések, s anélkül, hogy a miniszter előtt molesztálás számba esnének a sürgetések.

Legyen szabad felemlíteni igazolásomul a személyi pótlék rendetlen kiutalását, szálláspénzünk rendezetlen voltát, az államszerződés revízióinak 2—4 vagy több évre is elnyúló halogatását.

És ezzel be is fejezem. Végezetül csak arra kerem a közgyűlést, hogy — ha az előadottak véleményével találkozunk — keresse meg a módját annak, hogy e két kérdés a Nagyméltóságú Püspök úr s a méltóságos Igazgatótanács, és a jövő státusgyűlés közreműködésével a melótanyosságnak megfelelő elintézetést nyerjen.

A NAGYVILÁGBÓL.

Küzdelem a pornografia ellen.

Nálunk is már megindult a hivatalos apparátus, hogy megkezdje a szükséges harcát a szenyirodalom s a pornografikus ipari és művészeti produktumok ellen. A vallás- és közoktatásügyi miniszter az összes tanári testületektől adatokat gyűjt és indítványokat kíván, hogy milyen módon lehetne ezt a közveszedelmet gyengíteni és elhárítani. Más államokban már bizonyos eredményekre is mutathat ez a küzdelem, mert a legilletékesebb és leghivatottabb faktor, a rendőrség áll lelkiismeretes munkával annak az élén, vagy oldala mellett. Sajnos, a mi rendőrségünknek országszerte nincs meg ehhez a kényes, a nemzetre nézve annyira fontos üggyhöz a megkívántó morális érzelme, lelki finomsága és a mi fő: kellő lelkiismerete. Ezt nagyobb városaink könyvesbolt kirakatai és mindenfajta obskúr üzletei igazolják.

Ausztriában már a szóban és képen terjedő piszok elleni küzdelem az előző évi párisi kongresszus határozatainak végrehajtásaképe megalakult a wien-i rendőrségnek egy külön központja a szenyirodalom üldözésére. Ezen rendőrségi osztály szervezése szükséges volt, mutatta mindjárt az eredmény, mert röviddel ezelőtt a „Saturn” film-gyárban több vasutikoci rakomány kinematográf-filmlet kellett lefoglalnia. Ezen piszok-filmgyártásra a rendőrség a német, francia, angol és japán kormányok panaszai alapján jutott, amelyek figyelmeztették az osztrák

OBERBAUER A. UTOGA

BUDAPEST, IV. VÁCI-UTCA 41.

„A legjobbnak hírnévre érve és legregibb egyházi szerek, ruhák, zászlók stb. gyára.”

„Árjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve.”

jané: 1 gyászmisékönyvet; Frölich Jolán: 6 corporaleit, 6 purificatoriumot, 6 kéztörölt és 6 pallát; Guardazon Józsefné: 1 falikeresztet; Horváth Mihálné: 1 ciboriumköpenyket, 1 beteglátogatási burzát; özv. Hannel Károlyné: 1 aspersoriumot; Dr. Kontz Viktorné: 1 beteglátogatási burzát; Löw Károlyné: 2 gyertyatartót, 1 lavabo tálcát; Löw Emilné: 1 keresztelési készletet; Löw Józsefné: 1 ciborium köpenyt és egy beteglátogató burzát; Lázár Emilné: 1 szenteltviztartót aspersoriummal; Majláth Ferencné: 1 pacificalét; özv. Mohay Sandorné: 1 gyászmisékönyvet, 1 szentolajtartó készletet; Novák Ferencné: 1 turibulumot, 6 cingulumot; Dr. Nánthán Bernát: 1 tömjéntartót; özv. Pakoszt Józsefné: egy füstölőt; Présia Romuluszné: 3 antependiumot; Dr. Roska Miklós: 1 esztergomi rituált; Roska Józsefné: 4 minisztrauszínget; Rak József: 1 gyászmisékönyvet; Suhr Károlyné: 1 tömjéntartót; Willersdorfer Ferencné: 1 szenteltviztartót; Zinner Natália: 1 albat, 3 antependiumot és egy névtelen adománya: 1 missalé, végül Dobróssy Alajos 20 K. és Deák Teréz 8 korona.

A tartalmas kiállítás értékét most hozzávetőleg sem tudnók megmondani, de bizonyos, hogy vele számottevő összeg fog jutni a szegény templomok fölszegélyezésére. Aránylag elegendő látogatták meg a kiállítást, akik ezen látogatásuk alkalmával sem feledkeztek meg a jó ügy támogatásáról és kegyes adományaikból begyűlt 128 K. perselypenz.

— **A tanári kongresszus táviratai.** A Gyulafehérvárt megtartott státusi tanári közgyűlés közeletünk katolikus mozgalmi vezető férfainak legkiválóbbjait a következő táviratokkal üdvözölte:

Zichy Nándor gróf, Adony. Egyházunk védelmének ósz harcosát hódolattal üdvözlő az erdélyi katolikus státustanárok kongresszusa. Pál Antal, elnök.

Zichy János gróf, kulturminiszter, Budapest. Excellenciádat, a magyar kultúra avatott vezérének hódolattal üdvözlő az erdélyi katolikus státustanárok kongresszusa. Pál Antal, elnök.

Apponyi Albert gróf, Budapest. A magyar név pártatlan erejű világhordozóját hálával üdvözlő az erdélyi katolikus státusi tanárok kongresszusa. Pál Antal, elnök.

Barkóczy Sándor báró, Budapest, kultuszminiszteri palota. Magyar közoktatásügyünk hívatott és érdemekben első faktorát hálával üdvözlő az erdélyi katolikus státustanárok kongresszusa. Pál Antal, elnök.

— **A fűmagtermelés meghonosítása Magyarországon.** Figyelmebe ajánljuk mindazon gazdáknak, kik Magyarországon fűmagtermeléssel szándékoznak foglalkozni, hogy e célból Mauthner Ödön c. s. eskir. udvari m. a. g. k. e. s. k. e. g. h. e. z. Budapest, forduljanak. A Mauthner-cég, mely a gazdák jövedelmének nagyobbítása terén már oly gyakran volt üttörő, készséggel boesájt rendelkezésre egy régi, tapasztalatokban gazdag fűmagtermelőt, ki a szükséges utbaigazításokkal és szakzerű tanácsal szolgál. A cég ezt minden költség felszámítása nélkül teszi, sőt még a szakember utiköltségeit is viseli. Ha figyelembe vesszük, hogy Ausztria-Magyarországba a múlt évben is külföldről csupán fűmagot $2\frac{1}{2}$ —3 millió korona értékben hozták be, úgy a Mauthner-cég ezen mozgalma a gazdák körében bizonyára nagy tetszéssel fog találkozni.

— **Zalotán** a feltámadási körmenet impozáns módon folyt le. Az oltáregyesület felszólítására a piactéren levő lakásokat, amerre a

menet haladt, igen szépen kivilágították.* — Meglepően hatott a hívekre a hódolatnak, a mélyeseg tisztelni és nyilvánítása, mellyel ha földi nagyságoknak kedveskedni szoktunk, mennyivel méltányosabb az ég és föld Ura, a dicsőség föltámadott Királyával szemben imádatunk e csekély jelének bemutatása.

— **Segesvári hír.** A gyengelkedő plebánus segítségére a nagyhéten és a husvéti ünnepeken Zlamarál Ágost gyulafehérvári főgimnáziumi tanár Segesváron időzött és a nagypenteki, valamint a husvét tartalmas és szónoki erővel előadott prédikációival a segesvári híveknek igazi épülésére szolgált.

— **Lelki gyakorlatok.** Az erzsébetvárosi áll. főgimnáziumban a lelki gyakorlatokat Szabó János hittanár tartotta. Lelkiismeretes munkájával, lelkes beszédeivel állandó emléket hagyott az ifjúság lelkében, mely szomjuhozott az örök igazságok üdítő vize után. Isten kegyelme működött általa a jóra terő, hitben megerősödött ifjú lelkek buzgó imája legyen ezért a köszönet.

— **Erzsébetváros** az ideai lelki gyakorlatokat a diákok számára Szabó János hittanár tartotta. Az ő buzgókódásának köszönhető, hogy oly igazi áhitattal vették magukhoz a fiúk az Élet erősségét. A hívek részére pedig Dr. Péter Antal, theol. tanár tartott szentbeszédet ápril. 9.—13.-áig, a nagyhét-három első napján. Főképe az esti 6 órai szentbeszéd alkalmával tele volt a templom. Az Isten kegyelme után akkor látszott meg leginkább fáradtságának gyümölése, mikor nagyszűrtőrkön az áldozók feltűnő nagy tömege jelent meg az Úr asztalánál. Isten fizesse meg mindkettőjük buzgó fáradozását.

— **Egy új státusi főgimnázium felavatása.** A Csiksomlyóról Csikszeredára áthelyezett r. kath. főgimn. és internátus új épületeinek ünnepélyes felavatása f. évi június hó 5.-én, pünkösd második napján lesz. Az egyházi szerzettást gr. Majláth G. Károly erdélyi püspök úr végzi. A felavatási ünnepségen — mint értesülünk — gr. Zichy János, vallás- és közoktatásügyi miniszter is megjelenik. A műsor összeállításán a tanári testület most fáradozik s azon lesz, hogy az ünnepséget minél nyesebben sikerüljön.

— **Ejegyzés.** Lapunk munkatársai, Szentlélek Ferenc április hó 17.-én, husvét-hétfőjén eljegyezte Grüller Marienne urleányt Budapestben. Örömmel gratulálunk!

— **Buzgó cseledek.** Csikszenttamásról mintegy 40 leány szolgálatban van Brassóban, kik most a husvéti ünnepekre egy gyönyörű oltárabroszt küldöttek haza. Hogy minő vallásos érülettel tették ezt, legjobban megmutatja az ő levelök: „Fötisztelendő Plebánus Úr! „Jeleni kis esomagban küldünk munkánk után összeharcolt fillérekéből készült oltárabroszt, úgy mint a hitközségnek ifjú leányi szívei, de legjobban az Úr Jezusnak hű szolgálói. Elhatároztuk magunk között, hogy az Oltárizentésben jelenlevő Édes Jezusnak öröme egy oltárabroszt készítünk. Meg is ragadtuk az alkalmat mindazon, kikül a zárdába járunk, hisz itt is az édes Jezus mily nagyon szeret minket, nem engedi, hogy rossz útra térdjünk. Iránta való szeretetből küldjük ama szép napra, midőn az Úr Jezus meggyőzte a halálnak fullánkját, föltámadott és mégis itt maradt az Oltárizentésben. Hisz itt fogada minket a keresztségben anyaszentegyházának gyermekeivé és itt tér be szívünkbe első szent áldozásunkkor halánk megemlékezésére. Legyen az édes Jezusnak öröme! Plebánus Atyánknak, szülőinknek boldog hus-

végi ünnepeket kívánunk s kérjük, imádkozzanak érettünk, a távolban lévő leányokért, hogy itt jó úton haladva tiszta szívvel térhasszunk vissza a szülői hazba. Jezus szívében bízva maradunk Csikszenttamási leányok. Brassó, 1911. április 13.* Harminchárom aláírás. E leányok plebánosa imádkozik, hogy a kegyes Jezus örködjék e jóindulatú hivei felett.

— **A X. katolikus nagygyűlés határozatainak végrehajtása.** A kath. közgyűlés Jolivoszky Géza segédlelkész javaslatára elhatározta, hogy a Kath. Népszövetség fejlesztése érdekében a lelkeskedő papság intenzív közreműködését szerzi meg. Ugyancsak a nagygyűlés határozta el Huszár Károly (sárvári) képviselő és Iselestögr Lajos segédlelkész indítványára a nemissók minél hatalmasabb működésének biztosítását. Az Országos Katolikus Szövetség a határozatok végrehajtásaként a tárgyakban felterjesztést intézett a püspöki karhoz és annak fejehez, a biboros hercegprímáshoz.

— **Pénzügyi nagygyűlés.** A magyarországi pénzügyi országos szövetsége székelőtölde bizottságának alakuló közgyűlése alkalomával egyesülve a marosvárhelyi kereskedelmi és iparkamarával a székelység hiteletlenek és pénzügyi viszonyainak megtárgyalására Marosvásárhelyt április hó 13.-án a kereskedelmi és iparkamara nagytermében pénzügyi nagygyűlést rendez, amelyre a székelység és erdélyi pénzügyeink figyelmét felhívjuk.

— **Köszönet.** A Bethleni mezőgazdasági népbank a Bethlen filiale adminisztrációjának költségeire 40 koronát adományozott, mit ezennel a nyilvánosság előtt is szívesen megköszönök. Bochkor, plebánus.

Tanári kongresszus Gyulafehérvárt.

Katolikus státusi középiskolának között az összetartozás érzetét ápolják és az intézetek derék tanári testületeinek szükséges együttműködését szolgálják azok a tanulási kongresszusok, melyeket az erdélyi róm. kath. státus középiskoláiban működő tanárok egyesülete évenként más és más tanintézetnél szokott megtartani. Az ideai kongresszus a gyulafehérvári testvérintézetnél folyt le április hó 19.-én és úgy tárgysorozatával, mint a tanácskozások magasív álló menetével méltán megérdemli a közfigyelmet, hogy az egyházmegyei katolikus sajtó részletesebben foglalkozzék vele s tanulásain okuljanak, akiknek csak szívén fekszenek a hitvallásos katolikus tanítás és nevelés fontos közérdekei.

A kongresszus aránylag igen látogatott volt. Megjelenésével kitüntette Majláth Gusztáv Károly gróf erdélyi püspök úr; az erdélyi róm. kath. státus igazgatótanácsának képviselétében pedig megjelent Pál István apát-kanonok, státusi előadó, megjelent továbbá Imets F. Jákó apát-kanonok.

Az egyes intézetekből résztvettek a közgyűlésen: Brassó: Gyárfás J. Tihamér, Széllyes Dénes, Balogh József, Kolozsvári-Sillye Béla, Tersztyánszky Sándor és Ujsághy József; Csiksomlyóról: Rész János, Sz. Nagy Gyula és Domanyánc Péter a tanítóképzőintézet képviselétében; Kézdivásárhelyről: Hassák Vidor, Asbóth Viktor, Eröss József, Horváth Cyrill, Báth Balázs, Biró Lajos és Török Sándor;

* Ajánljuk az oltáregyesületek figyelmébe! Szerk.

Kolozsvárról: Nemes Endre, Rietly Károly, Hám Antal és Holló Károly; Márosvásárhelyről: Missz Olivér, Czimbalmos József, Büchler Hugó és Jánosy Gerő; Székelyudvarhelyről: Tamás Albert, Embery Árpád, Szemlér Ferenc, Jaklovskzy Dénes, Szabó János, Jancsó Béla és Szász József; Gyulafehérvárról a tanári testület tagjai: Pál Antal egyesületi elnök, Zlamál Ágost, Fejér Gerő dr., Péter János dr., Riszner Ödön, Szporni János, Bodó Ferenc, Bujáky Domokos, Haraly Béla, Csibertics Imre, Bihary Béla, Reithóter Jenő, Kárpiss János egyes. titkár; mint vendégek: Ávéd Jákó lovag ny. főimn. igazgató, Balás Endre dr. papnev. int. rektor, Kovács Lajos prelátsz. kanonok, Tamásy Áron prelátsz. kanonok, Kóródy Péter dr. székesegyh. kanonok, Ertl Vendel áll. el. tanító, megjelent végül a Szent-István-Társulat könyvkiaidó hivatalának képviseletében: Tininszky János.

A kongresszust április hó 18-án este 6 óra körül értekezlet előzte meg. Ezen gyűlésen megállapították a kongresszus rendjét. A jegyzői teendők végzésével megbízták Kárpiss János titkárt és Reithóter Jenőt. Az orsz. kath. tanár egyesület körlevelével kapcsolatban Asbóth Viktor indítványára az egyesület együttesítését fejezi ki a Dr. Mázly Engelbert elnököt a budapesti tanári kör részéről érdemtelennél ért bántó eljárás bekés elintézésén. A tankönyvbíró biz.-ba változások folytán beváltották a kolozsvári részéről a matematikai biz.-ba Vidákóvícs Dánielt és a magyar nyelvi és irod.-ba Rietly Károlyt, azután szervezték a céllövészeti biz. bizottságot Riszner Ödön és Bihari Béla személyében. Az alapszabályok értelmében megállapították az indítványok sorrendjét és kitűzték a tisztaújítást. Ezután a közgyűlés előestéjén barátságos ismerkedési vacsorára gyűlte össze a Hungária-szállóban, hol a gyulatehértvári testület kedves vendégei voltak, amely kollegiális szeretettel gondoskodott a kongresszus összes résztvevőinek szíves fogadásáról és elszállásolásáról.

A kongresszus napján reggel 7^{1/2} óra körül résztvettek a püspöki kápolnában Püspök Úrunk szentmiséjén. A gyűlés d. e. 8^{1/2} óra körül kezdődött. Pál Antal elnök lapunk élén közzét, jelentőségénél fogva közérdekű beszédekkel nyitotta meg a tanácskozásokat. A tetszéssel fogadott megnyitó után elnök üdvözölte Pál István apát, státusi előadót, mint a főhatóság képviselőjét és ügyeink szószólóját.

Pál István, mint a főhatóság képviselője szólt ezután a közgyűléshez „a nevelés” fontos kérdéséről. Tartalmas szövege a gyűlés élénk tetszésével találkozott és Embery Árpád indítványára a kongresszus kiadványában közzétesszük.

Ezután bemutatják a kath. középisk. Tanár egyesületnek a közgyűléshez intézett üdvözítő iratát, amellyel kapcsolatban, Embery Árpád javaslatára elhatározzák a kath. Tanár egyesületnek és mindazon férfiaknak üdvözölését, akik az egyesület irányával közösségben vannak. Táviratilag üdvözölték: Zichy Nándor grófot, Zichy János gróf minisztert, Apponyi Albert grófot és Fejér dr. indítványára Baróczy Sándor bárót, mint országos kath. mozgalmiainknak, törekvéseinknek és kath. tanügyünknek buzgó támogatóit és tevékeny munkásait.

Elnök bejelenti, hogy a múlt közgyűlés összes határozatait végrehajtották, a főható-

sághoz a fölterjesztéseket megtették, amelyek egyrészt elintézéséről választ kaptak, más részére nézve a jelenlévő státusi előadó azt a felvilágosítást nyújtva, hogy azokat illetőleg az igazgatótanács megtette felterjesztését a minisztériumhoz, de ezek még be nem fejezett ügyek.

Ezek elintézésével megkezdődött az előadások sorozata.

Elsőnek Péter János dr. szólt a helyi tantetvről.

A szülőföld és az iskola székhelye megismertetésének fontosságát emeli ki és azon módokat tárgyalja, melyek által a középiskola ezen feladatának megtehető. A környék népe nyelvénk tanulmányozása, a történelmi mult főbb eseményeinek alkalomszerű felmérése, a megye földrajzi tulajdonságainak méltatása, a környék növény- és állatvilágának különleges bemutatása, a mennyiségtan körében a megyére vonatkozó statisztikai adatok feldolgozása: azon eszközök, melyek által ezen célt elérhetni. Az eljárás eredménye, hogy az értelmiség szülőföldjét minden irányban részletesebben meg fogja ismerni és egyáltalán jobban is fog ahhoz ragaszkodni. Mindez külön megterhelést nem fog előidézni, csupán a tanárt fogja készíteni, hogy beható tanulmányokat tegyen és ennek eredményét az évvégi értesítőben, de főleg az oktatásban értékesítse.

A közgyűlés köszönettel fogadja a felolvasást s a hozzáfűzött határozati javaslat értelmében szükségesnek találja a helyi tantervnek az elkészítését.

Másodikként Bírós Lajos tartotta meg élvezetes és temperamentumos szabad előadást: „Helyi nagyjaink és irodalmi oktatásunk” címen. Rámutat a státusi intézetek meggyökösített magyar irodalmunk és közéletünk azon nagyjaira, akiket az iskolák helyi tanterveibe kell az ifjúságra gyakorolható jó hatások érdekében bevonni. Előadásával kapcsolatban javasolja: a tanár egyesület a nevelés szempontjából szükségesnek tartja a helyi jeles férfiak életének az ifjúsággal való megismertetését. Ebből a célból elhatározza, a) hogy az önképzőkörök az ily férfiakról neveztesseken el; b) az önképzőkörök évenként legalább egyszer tartsanak gyűlést, melyen az iskola székhelyén és környékén született nagyjaink emlékét újítsák fel; c) intézeteink osztálykirándulásait rendezék helyi nagyjaink szülőházához avagy sírházhoz, hogy ezáltal is ápolják azoknak emlékét; és d) mindenki intézetünk gondoskodik arról, hogy helyi nagyjaink élettörténete vagy az értesítőben, vagy külön könyvben irassék meg és bocsáttassék az ifjúság rendelkezésére. A gyűlés a javaslatokat helyesléssel elfogadta.

Az előértekezlet határozatából most Tamás Albert, székelyudvarhelyi igazgató az erdélyi róm. kath. státusi főhatóság fölhívására tárgyalta az ellenőrző értekezletek ügyét. Ismertette részletesen az egyes intézetektől beérkezett feleleteket, megtette javaslatait, amelyeket kiegészítve a gyűlés Pál István, Pál Antal, Péter János dr. és Nemes Endre hozzászólásával a következőkben állapodott meg: A megintett tanulók nevei az ellenőrző értekezlet jegyzőkönyvébe nem vétetnek be, csak a megrovottaké, de a szülők úgy az intézetről, mint a rovásról értesítendők; az osztály elömnéletének a megitélése azonban ne a megrovottak százaléká szerinti, hanem az osztály általános ismereti nívója szerint történjek.

Ezután Gyárfás J. Tihamér dr. tartotta

meg előadását: a latin olvasmányokról. Ismerteti azon latin olvasókönyv részletes programját, amelyet a jövő kongresszusra kiadni szándékozik. Ezen olvasmányok első részét a bibliából meríti, még pedig úgy az ó-, mint az újszövetségből. A második részben a magyar történelemből vett elbeszélések foglalnak helyet (a latinnyelvű krónikások és történetírók nyomán). A harmadik részben közmondások, egyházi énekek lesznek. Előadó javaslatait a közgyűlés helyesléssel elfogadta.

Elnök ezután 10^{1/4} óra körül felfüggeszti a tanácskozásokat. Az egyesület hivatalosan tisztelgett Püspök úrnak, aki a püspöki aula kertjében fogadta a kongresszust. Pál Antal elnök tolmácsolta a főpásztor, státusi tanintézeteink főigazgatója előtt a közgyűlés érzelmeit a következőképpen:

„Az erd. r. k. státustanárok egyesületének közgyűlése nem mulaszthatja el a kedvező alkalmat, hogy Nagyméltóságod, legfőbb igazgatónk előtt megjelenjen s legösszefőbb tiszteletének és szeretetének kifejezést ne adjon.

Nmélts. Püspök Úr! Ismeretesek Nagyméltóságod előtt ama veszedelmek, melyek Nagyméltóságod lelki gyermekeit, a mi tanári vezetőségünk alá tartozó ifjúságot lépten-nyomon környezik s munkánk sikerét nagyban veszélyeztetik. Fájdalommal tölt el mindnyájunkat az a hazafiatalan, vállalatlan irányzat, mely az úgynevezett szabadgondolkodók terrorizmusa alatt hadat üzent mindennek, mi előttünk szent, múltunk, szent vallásunk örökökérvényű tanítása, s nemzeti őseink, nagyjaink alakja, történelmi múltunk s jövőnk záloga volt. Aggodalommal tölt el, hogy vajjon lesz-e erőnk, hogy a ravasz elienség fegyverei ellen ifjúságunkat felvertezhessük s testi, szellemi épségét megmenthessük.

Nmélts. Püspök Úr! Tudjuk, hogy Nagyméltóságod lelkét épen ez az aggodalom fogja el legfőkéltettebb kincsünkért, az ifjúságért s épen azért akarjuk felhasználni ezt az alkalmat arra, hogy kifejezést adjunk Nagyméltóságod előtt annak, hogy ezekkel a modern törekvésekkel közölünk senki egyet nem ért, senki nem enged magát általuk tévútra vezetettetni.

Kifejezést akarunk annak adni, hogy minket mint eddigi, úgy ezután is az az örvéreszme fog vezetni, mit őseinktől örököltünk, mik szívünkbe olthatatlanul be vannak írva s mit e két szóval akarok kifejezni: Isten és haza.

Maga egyesületünk s évenkénti összejövetelünk egy állandó eleven tiltakozás akar lenni, — ha ennek külön kifejezést nem is adunk minden egyes alkalommal, azokkal a törekvésekkel szemben, melyek e két eszmét ellen irányulnak. Mert a történelem tanulságán s lelkiismeretbeli meggyőződésünkön alapuló hitünk, hogy a „kultura maga — a keresztény vallás isteni melege nélkül, csak látszat, nem erkölcs”, mert „az életnek mai szörnyű pocscokolása és elajulása” középet azt valljuk, hogy „csak az Istenben, tehát az igazságban, erkölcsi erőben, szeretetben gazdag élet lehet boldog”.

Erre az életre akarjuk nevelni, erre akarjuk megtanítani a ránk bizott ifjú lelkeket. Ehhez a munkához kérjük Nagyméltóságod annyiszor tapasztalt jóindulatát, pártfogását és támogatását s egyszersmind kérjük a jó Istent, hogy Nagyméltóságodat magasatos céljainak megvalósítására testi és szellemi építésben sokáig éltesse”.

P ü s p ö k urunk válaszában hangoztatta, hogy mindig örömmel győződik meg látogatásai alkalmával a státus tanárainak odaadó munkásságáról, melyet az egyes intézetekben nemes versenyre kelve kifejtének a gonjaikra bizott ifjúság szellemének és jellemének csiszolásában, de nagy az öröme ma is, hogy itt székelyén annyi derék munkatársát üdvözölheti, kik egymást kölcsönösen megbecsülve és egymás tapasztalatainak okukla tanácskoznak azon eszközökről és módokról, melyekkel a nevelés nagy munkájának sikerét biztosíthatják. Az elnök úr által említett szomorú és aggasztó jelenségek sokszor elvonnak lelki szeméi előtt, de nem képesek azért lelohasztani munkakedvét és csökkenteni bizodalalmát, melyet a kereszténység őseréjébe helyez: bizik abban, hogy ha mindnyájan a Krisztusi élet szépségét és harmóniáját viszik bele napi munkánkba, annak eredményesnek és áldásosnak kell lennie. Ha a mi ifjaink ideig-óráig az újkor hangzatos szólamutól elkábítva, eltérnének is a Krisztusi igazság ösvényétől: ha majd a férfikor küzdelmei, szenvedései, csalódásai megoldozták őket, visszatérnek ismét Ahhoz, aki egyedül képes megnyugtanni a lelket, és biztos iránnyt szabni a cselekvésnek. Kéri azért a tanár-egyesületet, ne lankadjon a katolikus Anyaszentegyház isteni tekintélyén alapuló nevelési elveinek érvényesítésében, és bízzék a jó és becsületes munkának sikerében. Ajánlja magát továbbra is a kath. tanárok szeretetébe, akiknek mindegyikét mint családja tagját tisztel, becsül és szeret.

A tisztelgés elvégzésével a kongresszisták visszatértek Püspök urunkkal együtt a gimnáziumba és egy kis villasreggelivel való félrészülés után folytatták a tanácskozásokat. Horváth Cyrill tartotta meg sikerült felolvasását: „A figyelem és figyelmetlenség” címén. Előadó szerint a figyelem alapja a józan meggyőződésnek, az igazi tudásnak, mert erős akaratra csak akkor tehetünk szert, ha képzetinket, amelyek fogalmaink, ítéleteink, következtetéseink alapját képezik, sikerül valójában megrögzíteni. A figyelmet lehet erősíteni. Különös gondot kell fordítani a táplálkozásra, a szabad levegőre, a testedzésre. Sokszor a tanuló nem oka a figyelmetlenségének. Vagy a helytelen táplálkozás, vagy az oxigént nélküli levegő, vagy a testi vagy szellemi kimerültség akadályozza a figyelő képesség éberségét. A lélek ugyan erős, de a testnek is mint a lélek működése eszközének hasonlóan egészségesnek kell lenni, főként az idegekben. A figyelőképességről beszélt ezután pedagógiai és didaktikai szempontból, kifejtve annak fontosságát, érveket hozva fel a figyelem táplálásának a szükségére. Az előadást élénk figyelemmel hallgatták s a kongresszus köszönetet szavazott az előadónak.

Ezután az ifjúságitanulmányi kirándulásokra vonatkozólag a fôhatósághoz beérkezett jegyzőkönyvekben kifejezésre jutott felfogásokból a kérdés összefoglaló tárgyalásával megbízott Bujáki Domokos a következő értelmű határozati javaslatot terjesztette elő: Az egynapos kirándulások szükségessé, minél gyakrabban rendezendők, egyrészt, mert sokoldalú hasznosságuk van, másrészt kevés gonddal vihető keresztül a legszigorubb ellenőrzés. A többnapos kirándulás elvben helyesíthető. Kivételnél azonban a legszigorubb ellenőrzést kell gyakorolni. E célból a jelentkezők közül a megbízhatatlanoknak gondolt tanulók visszautasítandók s ami a legfon-

tosabb, az ellenőrzés tökéletességének érdekében annyi tanár vegyen részt a kirándulásban, hogy minden 6-7 tanulóra legalább egy tanár jusson. E végböl meg kell kérnünk a fôhatóságot, találjon módot a résztvenni szándékozó tanárok anyagi támogatására, mint azt az állam is teszi. A közgyűlés a határozati javaslatot egyhangulag elfogadta.

A tárgyszorostat rendjében most Tersztyán Sándor tartotta meg előadását: „a 45 perces tanításról”. Kifejtette annak előnyeit, tájékoztatva a felvett kérdésnek egész historikumáról és javasolta, hogy a fôhatóság valamely intézetnél, amelyik ezt óhajta, tegyen vele kísérletet; ehhez a közgyűlés Pál István és elnök felszólalásával hozzájárult.

A fôhatóságnak a tanár-egyesülethez intézett felhívására Kolozsvári-Sillye Béla tárgyilagosan ismertette „a nagyszebeni kir. tankertületi igazgatói értekezlet jegyzőkönyvét”. Tanulmányára hallgatta meg a kongresszus a tanítás és nevelés praktikumára vonatkozó határozatokat, és köszönetét nyilvánította az ismertetéséről értesíti a fôhatóságot.

A következő volt Tersztyán Sándor brassói tanár felolvasása a fizikai gyakorlatokról. Előadó a fizikai gyakorlatok célját, nevelő hatását, kivitelének módjait tárgyalva s hivatkozik a brassói gimnáziumban szerzett tapasztalataira, végül azt indítványozza, hogy a kongresszus a többi intézeteknek is ajánlja a fizikai gyakorlatoknak bevezetését. Az indítványt Biró Lajos és Nemes Andre dr. kolozsvári igazgatói hozzászólása után, — aki a szükséges eszközökre a státus részéről anyagi segítség szükségességét hangoztatta. — egyhangulag elfogadta.

Ezzel a tanácskozásokat déli 1 1/2 órákor félbeszakították és a kongresszus résztvevőit a gyulafehérvári tanártestület látta igazi magyarcégenyelre gyűlt össze, a kongresszus pedig dé. u. 3 1/4 órákora folytatta a további tanácskozásait.

A délutáni tanácskozáson tartotta meg Embéry Árpád nagyszabású, tartalmas előadását „Rólunk” címén. Hangulatosan szölte a tanári állásnak erkölcsi és anyagi emelkedéséről. Kifejtette, hogy a státus autonómiájának hatáskörében mennyire értékesíthetnő tanárainak szakitudását, ha felkérné elemi iskolai felügyelőknek; kívánatosnak találja, hogy a státus tanári létszámából kerüljön ki az egyik kir. fôigazgató; óhajandó a piarista rendfônökkel a megállapodás tekintetben, hogy a státusi tanárok közül, kik egyetemi m.-tanároknak képesítetik magukat, a kolozsvári intézetbe kerülhessenek; érinti a státusi tanárok parlamenti képviselőségét, az érdemek elismerését s különösen a tanári szakitudásnak az autonómia szélesebb hatáskörében való érvényesítését. A szép előadásért köszönetet mondva Pál Antal és Czibalmos J. hozzászólásával elhatározza a gyűlés a fôhatóság fölkérését, hogy az érettségi vizsgálatokhoz státusi képviselőnekszakembert: igazgatót vagy tanárt küldjön.

A fôhatóság felhívására tárgyalandó tételek közül Risznér Ödön ismertette kimerítően „a céllovást és a katonai gyakorlatokat.” Javaslatiainak Holloby Károly, Pál Antal, Czibalmos J., Gyárfás T. és Nemes E. felszólalásával hozzájárult a kongresszus, de a kolozsváriak a céllovást illetőleg helyi tantervet kívánának.

Ezzel áttért a gyűlés az indítványok tárgyalására. Tersztyán S. visszavonván

a tansermúzeumokról szölte javaslatát, Jalkovszky Dénes ismertette az alkohollelenes iskolai egyesületeket, bemutatta tervezetüket és javasolta: kéressék fel a fôhatóság arra, hogy ilyen egyesületek alakítását rendteleg ajánlja. Indítványát elfogadták.

Kárpiss János indítványozta: mondja ki a kongresszus kívánatosnak és szükségesnek, hogy egyes tanári testületeink úgy a saját működési helyükön, mint Erdélynek más föbb kulturális helyein a katolikus szépirodalomnak pártolása érdekében összefogva kiváló folyóiratának, az „Élet”-nek írói körével buzgó agitációt fejtsenek ki és lehetőleg a nagyobb és közvetlenebb hatás érdekében katolikus szépirodalmi matinékat rendezzenek, s egyuttal a fôhatóság felkérendő, hogy ilyen agitációs matinékat tartassék a tanári testületek figyelembe ajánlja. — A javaslatot kiegészíti Gyárfás J. Tihamér dr. indítványozva: lépjen be a kongresszus határozatából lehetőleg minden státusi tanár az erdélyi röm. kath. irodalmi társulatba és azután támogassa anyagilag és szellemileg úgy a „Közművelődés”-t, mint a „Batthyaneum”-ot. A javaslatokat helyesléssel elfogadták.

Czibalmos Józsefnek a tanulóknak a tanároknál való elszállásolása ügyében előterjesztett javaslatát Risznér Ödön, Szemlé Ferenc és Misset Olivér hozzászólásával a módosították: megkérík a fôhatóságot, hogy kiadott tiltó rendeletét megváltoztatva, a miniszteri rendelet értelmében engedje meg a diáktartást.

Pál Antal javasolta: kéréjk meg a fôhatóságot, hogy a státus intézeteiben működő tanárok gyermekei, ha jó magaviseletűek és nincs elégtelen előmenetelük, mindig tandíjmentességben részesüljenek. Az indítványt helyesléssel elfogadták.

Rés János a tanári nyugdíjazások ügyében való javaslatát visszavonván, Tóth Balázs indítványát a tanári fizetések rendezése ügyében elfogadták és felterjesztik a fôhatósághoz. Hosszabb tárgyalást keltett Risznér Ödönnek a személyi pótlékok rendezéséről tett javaslata. A gyűlés Pál István, Péter János dr., Misset Olivér és Nemes Andre hozzászólásával abban állapodott meg: hogy fôhatóság útján kéri a minisztertől a személyi pótlékoknak a rendes tanári fizetéshez való csatolását és külön-külön a tanárok nevére történendő kiutalását.

Czibalmos József az elnöki megnyitó gondolatait értékelve óhajandónak találja, hogy igazgatók és tanárok is lehessenek az igazgatótanács tagjai. Pál István felszólalásával tisztázódott, hogy lehetnek most is, ha a státusgyűlés tagjai és mint ilyeneket az igazgatótanácsba beválasztják.

Nemes Andre javaslatára pedig a kongresszus szükségesnek találja, hogy a gimnáziumi igazgatók hivatalból tagjai legyenek a státusgyűlésnek és ez ügyben fölterjesztéssel él a fôhatósághoz.

Végül Kárpiss János indítványozta: mondja ki határozatilag a közgyűlés, hogy úgy maga a tanár-egyesület, mint annak minden tagja ezentül a legkitartóbb küzdelmet fogja folytatni az irodalomnak, a művészetnek és az iparnak minden pornografikus erkölcsrontó termék ellen, e célra igénybe veszi, amennyire eddigi törvényeink és szabályrendeleteink ezt meghagyják, a hivatalos közegeknek szükséges támogatását, töle telhetőleg tevékenyen fog közreműködni ezen kényes kérdésnek törvényhozás útján való mielőbbi rendezése érdekében, de föleg felhívja e végzetes bajra az iskola közvet-

len közönségének, a szülőknék a figyelmét, mint akik legföltlenebb befolyással lehetnek rá, de legelső sorban is felelősek fiainak erkölcsi életéért; ajánlatosnak találja a kongresszus végül a főhatóság figyelmét felhívni arra, hogy ez ügyben a tanári testületek a tanulóifjak szülei és lakásadói részére felvilágosító értekezleteket tartsanak. — E tárgyhöz elsőnek Püspök urunk szólott, ismertetve az ez ügyben folyt hivatalos tárgyalásokat és sok jó tanácsot adva a kongresszus tagjainak, akik Riszner Ödön, Horváth Cyrill, Szemléer Ferenc és Püspök urunk ismételt felszólalása után előadó javaslatokat helyeslőleg elfogadták.

Ezzel kimerítvén a kitűzött tárgycsoportot, Tóth Balázs meghívására elhatározták, hogy a jövő évi közgyűlést Kézdivásárhely fogadják megtartani.

A tisztújítás során Pál Antal elnök háláját fejezvéni ki több alkalommal viselt elnöki tiszteért és hogy ennek munkájában mindig szíves támogatásra talált, bejelenti végleges lemondását. Tamás Albert ezért a régi gyakorlat szerint óhajítja a tisztségek betöltését azon intézet tagjaiból, ahol a jövő kongresszusok lesznek. Gyárfás Tihmér dr., Fejér Gerő dr. és Püspök urunk rámutatva a közgyűlési határozatok végrehajtásában s az egyéges ügyvezetésben beálló nehézségekre, megnyerik Pál Antalt az elnöki tisztnak megtartására azon általa kivánt feltétellel, hogy a közgyűlés rendezésében való segítségére melléje helyettes elnöknek válasszák meg mindig azon intézet igazgatóját, ahol a kongresszust tartani fogják.

Pál Antal elnök végezetül háláját fejezi ki, hogy Istennek segítségével a tárgysorozatot elvégezték, köszönetét nyilváníttja Püspök urunknak, a státus képviselőjének, s a megjelent tagoknak a tanácskozáson való szíves és ügybuzgó részvételeért. A vendégül látott kollégák nevében Tamás Albert igazgató köszönetet mond a gyulafehérvári tanári testületnek a szíves vendéglátásért. Ezzel élénk hangulatban a kongresszus délután 5 órakor véget ért.

Gazdag programjából és tárgyalásainak magas színvonalán álló menetéből látjuk, hogy milyen hasznos tanulságokkal járt ez a kongresszus: reméljük, hogy ezek még inkább fognak hozzájárulni státusi katolikus középiskolánk emeléséhez és felvirágoztatásához

(k.j.)

IRODALOM. MŰVÉSZET.

* **Öt erdélyi püspök rangemelése** (öt cimereppel) levellári kutatásai alapján írta: Dr. Temesváry János, szamosújvári m. kir. állami főgimn. tanár; Kolozsvár, Stief J. és Tarsa, 1910. 4° 33 l. — Temesváry János dr.-nak ezen értekezése már a negyedik, melyeknek tárgya az erdélyi egyházmege történetének köréből van merítve s melyeket, hogy a szakkörök figyelmét a tárgy fontosságára minél inkább felhívja, egytől-egyig az Erdélyi Múzeumban publikált. Ez annál meglepőbb, mert említett szakközlőirat mint nem egyházi szakközlő, eddigele még elvétve sem engedte át hasábjait egyháztörténelmi cikkek részére. A Temesváry dr. által beküldött cikkek azonban egytől-egyig úgy feldolgozásuk, mint az újadatok közlése s a tárgynak új világitásba helyezése s végül főleg az eddigi téves adatok kétségbevonhatlanul helyes kiküszöbölése által annyira megnyerték a szakkörök tetszését, hogy az Erdélyi Múzeum szerkesztősege nemcsak

megnyitotta T. J.-nak kizárólag levellári kutatások alapján megírt értekezései részére hasábjait, hanem megírta fül is kérte a további közreműködésre. Így tehát el lehetünk készülve arra, hogy e buzgó és fáradhatatlan kutató s szakember az említett folyóirat hasábjain nem egy becses dolgozattal fog még bennünket megörvendeztetni. Eddig közzétett Szapolyai Miklós Kada István erdélyi püspökök életére, nemkülömben Sztójka Zsigmond Antal erdélyi püspök lemondása történetére vonatkozó értekezéseivel méltán sorakozik az öt erdélyi püspök rangeléséről szóló, legutóbb megjelent tanulmánya is, melyet nemcsak csinos kiállításraert s pompásan sikerült cimereppel rajzaiert forgatunk örömmel, hanem főleg az lepett meg bennünket, mily biztos kézzel s hibátlan adatokkal rajzolja meg egész új világitásban a barosított öt erdélyi püspök életrajzát. Értekezésében közli az öt bárói diploma teljes szövegét is; ezt nem is kerülhet el, hisz a heraldikusok előtt eddig ismeretlen s csak a szerző által felfedezett bárói diplomákról, tehát elsőrangú fontos oklevelekről van szó. A közöttük öt levél hibátlan teljességgel van publikálva. Ami annyival is inkább meglep bennünket, mert — valljuk meg őszintén, — az erdélyi egyházmege történetére vonatkozó s eddig nyomtatásban megjelent oklevelekről ezt csak fenntartással állíthatnók. Temesváry dr.-nak ily lelkiismeretes munka után készített értekezése csakugyan meg is nyerte a szakkörök osztatlan elismerését. A szakferfiaknak a Századok folyó évi március havi füzetében megjelent bi-ralata egyhanguan kimondja, hogy e levellári kutatásokon alapuló értekezése nemcsak becses és értékes, hanem kiváló forrásmunka is. El nem mulaszthatjuk tehát, hogy ezen erdélyi egyházmege néket közvetlenül érdeklő publikációra mi is föl ne hívjuk az egyházmege történetét kutatóknak figyelmét.

(a.)

* Az „Élet“ husvétii száma 40 oldalon gazdag és változatos tartalommal jelent meg. Kiemeljük belőle a Vasárnapi Levélterőse René, Dr. Hevesi Sándor, Dr. Karácsony Imre és Fráter Aladár cikkeket, Sárányi István humoros csevegését, Kárpáti Aurél feljegyzéseit, Tarczay György, Havadi Barnabás novelláit, Rudens Kipling fordított elbeszélését, továbbá Harsányi Lajos, Sik Sándor és Lányi Sarolta verseit. A többi rovat is gazdag, nivós és eleven. Rengeteg illusztrációnak tömge művészii értékü, a husvétii melléklet pedig igazán elsőrendü alkotás. Az „Élet“ szerkesztősege és kiadóhivatala Budapest, VII., Damjanich utca 50. szám alatt van.

TAN- ÉS NEVELÉSÜGY.

Tanitógyűlés. Az Alsófehérmegyei Róm. Kath. Tanitóegyesület 1911. április hó 27-én Gyulafehérvárt, a róm. kath. elemi iskolában közgyűlést tart a következő tárgysorozattal:

1. 8 óraker istentisztelet az igralmas nővérek templomában.
2. 9 óraker gyakorlati tanítás órarend szerint mind a három tanteremben. Tartják az illető tanítóok.
3. Elnöki megnyitó és előterjesztések.
4. A mult gyűlés jegyzőkönyvének felolvasása.
5. Hitvallásos iskola védelme. Felolvassa Bíró Ferenc gyulafehérvári hitoktató.
6. A gyakorlati tanítások megbírálása.

7. A gyermek egyéniségének megfigyelése. Felolvassa Fehérvári Kornél szászsebesi tanító.

8. Indítványok.

A közgyűlésre a t. egyleti tagokat és a tanúgy barátjait tisztelettel meghívjuk. Dr. Körödy Péter, elnök. Matskasy József, jegyző. Közgyűlés után szerény közébed lesz. Gyulafehérvárt, 1911. április hó 15 en.

Tanítóegyesületii gyűlés. Az udvarhelyi megyei róm. kath. tanítóegyesület „havasalji fiökköre“ Fenyéden április hó 24 en tartja tavaszi rendes gyűlését. A fiökkör elnöke: Szabó Antal. Az ülés alkalmából lesz gyakorlati tanítás. A tárgysorozat szokásos menetéből kiemeljük, hogy felolvasást tart Péter János, lövetei plebanos és szavaini fog: Csizsér Gábor. Praktikus témát fog tárgyalni Bakó Károly, aki „Az iskolás gyermekek közötti labrakapott tolvajlás és hazugsággal megszünteséről vagy legalább korlátozásáról“ értekezik. Mellesleg megjegyezzük, hogy ilyen magyarsággal: „gyűlés után László Dénes kartársnál közébed lesz, melyen résztvenni a gyűlésen is pontosan megjelenni tisztelettel kérem.“ egy szekely tanító meghívót nem volna szabad kiállítani. A gyűlés tárgysorozata különben mutatja, hogy annak tárgyalása sok hasznos tanulsággal fog járni tanítóinkra nézve.

* „Népköztetés“ címen új folyóirat jelent meg Kalocon (Pest m.) Szerkesztője: Dreisziger Ferenc tanítóképző intézet pedagógiai tanár. A lap évenként 10 füzetben jelenik meg 480 oldalon. Előfizetési díja egész évre 4 korona. Igen komoly oktatástani és módszertani folyóiratnak igrerkezik. Főbb cikkei: Iskoláink szervezeteről. A szóbeli fogalmazás. Művészet a meseleiben. Természetráji múzeumok. Ezen első szám 48 oldalt tartalmazó, izlesen kiállított füzet, amelynek tartalmas cikkei tanítás és nevelésügy minden derek munkását érdekelhetik: ezért őszinte megyőződéssel ajánlhatjuk mindnyájuknak szíves figyelmébe.

SZERKESZTŐII ÜZENETEK.

Á. É. Köpec. Kollegiális üdvözlet. Hát látott-e bajt Köpecen?! mert a közözlés mind oda helyezi. Viszont látás után epedünk a lap hasábjain.

Á. P. Csikszentlélek. Elkészve jött ide, mivel a szerkesztő címére küldte, s azért most már idejett multa. Vannak jó gondolatai, de azokat igrkeznie kellene röviddeben és fordulatosabban kifejezni. Eltesszük a jövő évre.

Máréfalvától Jeruzsálemig. Előző számunkban jelezttük, hogy elkészve jött. Igen jó közlemény, de mivel megjelenése amint a szöveg is jelzi, időhöz van kötve, azért elmaradhatatlan közlésre a jövő hasonló alkalomra megórizzuk. A figyelemért őszinte köszönet!

100 évben csak egyszer

van alkalom gyümölesfákat és másféle faiskola termeket ily olcsón és jó minőségben venni. Senki se mulassa el tehát ezt a kedvező alkalmat, s rendelje meg a szükségéseket azonnal az alábbi árjegyzék szerint ameddig a készlet tart. **Gyümölesfák, Diszcserjék, Tülevelűfák, Vadoncák** a faiskola teljes kitakarítása miatt **mélyen** leszállított áron kaphatók.

Caspari Frigyes és Társa
faiskola, Medgyes. Nagyküüllő m.
Árjegyzék kívánatra bérmentve.

HAZAI IPAR!

ALAPITTATOTT 1770.

Andrásófszky Efraim

műharangöntő Kolozsvárt, Kossuth L.-u. 36. sz.

Ajánlja a főtisztelendő minden felekezeti magas papság, egyházközség és tks. gondnokságok figyelmébe Erdélyben legnagyobb

harangöntődjét.

Elvállalja minden fajta harang öntését vagy repedt harangok újraöntését és azok becseselését. Ajánlja továbbá az általa felállított s a birodalom mindkét felében kir. szabadalommal kitüntetett **vaskoronás felszerelését** felelősség mellett. Vidéki megrendeléseket gyorsan és pontosan teljesít.

Költségvetéseket kívánatra bérmentve küldök azonnal.

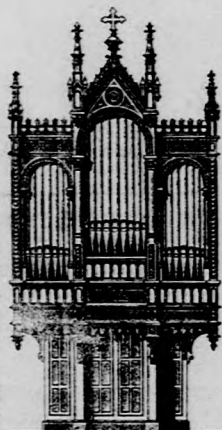
Tisztelettel **Andrásófszky Efraim.**

NARANCS

vervörös catániai legeslegjobb minőségű öt-kilós postakosárral 3.— K., eredeti kosárral 100 darabban 5.20 K., eredeti ládával 180 avagy 150 darabban 7 K., eredeti ládával 360 avagy 300 darabban 12 koronaért. **Muskátlanarancs** vérpíros primissimó minőségű szép nagyok eredeti ládával 100 avagy 80 darabban 8 K., eredeti ládával 200 avagy 160 darabban 12.50 koronaért. **Sarga fajnarancs** messinai méz-édes öt-kilós postakosárral 2.80 K., eredeti ládával 180—150 darabban 5.25 K., eredeti ládával 300 avagy 200 darabban 10 korona. **Citrom** elsőrendű öt-kilós postakosárral 2.40, eredeti ládával 180 darabban 5.—, eredeti ládával 360 avagy 300 darabban 9 K. **Karfiol** csodaszép fehér öt-kilós postakosárral 2.50, eredeti kosárral 18 darabban 4 korona. **Füge** kiskoszorú idei különként 50 fill. **Szentjánoskenyér** mézes különként 30 fillér. **Arachid** amerikai mogoró héjas, cukraszok sütemény készítéséhez hasznájak, különként 80 fillérjével, tizkiló vetelnél különként 70 fillér. **Mogyoróbel** levantei kimerve különként 170 fillér. **Datolya** Cahlat különként 86 fillér, francia berber datolya kimerve különként 2.20 K. **Malagaszőlő** extra Rovax kimerve különként 2.50, francia héjas mandula különként 2.30 K. **Loucoufuge** primissima egy és két kilós ládikákban különként 1.10 K. **Cukrozott gyümölcs** bozeni kiváló szép vegyes egykilós ládikával 4.40 K. **Mazsolaszőlő** világos kimerve különként 2.— koronaért szállítva utánvétellel bermentellenül az **Agrumen déli gyümölcs nagykereskedése** Budapesten, Szarka utca 7. Tessék előnyárjegyzeket kérni friss gyümölcsökről, déli gyümölcsökről, korai friss főzetelekről és idei zöldségneműekről.

BODA JOZSEF

ORGONA ÉS HARMONIUM ÉPÍTŐ CSIKTAPLOCÁN.

Van szerencsém a főtiszt. papság és a m. t. egyháztanács szíves tudomására hozni, miszerint

orgona és harmonium építő műhelyemet

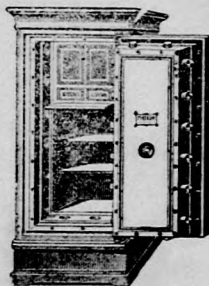
teljesen újonnan rendeztem be, minek utánna módomban áll a legnagyobb szabású orgona építését is elvállalni. Bármennemű javításokat és átalakításokat jutányos árban, pontosan eszközölök.

A nagyérdemű közönség pártfogását kéri, kiváló tisztelettel **Boda József, orgona és harmonium-építő Csiktaplocán.**

ALAPÍTVÁ 1898.

ALAPÍTVÁ 1898.

Magyar gyártmány.

Tudvalevő, hogy minden egyháznak tűzmentes szekrényt kell szereznie. Amely egyháznak még eddig nincs tűzmentes szekrénye, forduljon bizalommal ...

METEOR

pénzszekrény- és tresorgyárhoz

■■■■ Budapest, VI. Gömb-utca 59. ■■■■

Mintatelep V. Marokkoi-u. 4.,

hol a legegyszerűbbtől a legkomplikáltabb tűz és betörésmentes szekrények kaphatók.

Az Erdélyegyházmegyei központi alapítványi pénztár Gyulafehérvár, a Veszprémi püspökség és a Szent-István-Társulat Budapest stb. szállítói.

Arjegyzők díjmentesen küldetik. ■■■■ Telefon 103—71.